

Gönderim: 12.06.2023

Kabul: 28.07.2023

Tür: Derleme Makale

Turizm ve çevrimiçi öğrenme konulu yayınların sistematik analizi

Mehmet Tahir DURSUN^a

^a Pamukkale Üniversitesi Denizli Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu ORCID: 0000-0003-3907-2469

Özet

Uygulamalı eğitim ve öğretim içeriklerinin yer aldığı turizm eğitim alanı ile ilgili akademik araştırmalar, özellikle son yıllarda pandemi, olağandışı haller ve popüler eğitim modelleri sayesinde araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Turizm eğitiminin çevrimiçi öğrenme sistemlerine entegre edilerek verilmesi özgün bir araştırma alanı olarak ele alınmıştır. Buna göre bu araştırmaların sistematik bir analizini ortaya koymak önem taşımakla birlikte araştırma alanlarında öncül ve özgün çalışmaların incelenmesine, araştırma sahasının mevcut durumunu ortaya konmasına ve geleceğe yönelik nitelikli araştırmalara ilişkin tahminlerde bulunulmasına imkân tanımaktadır. Bu çalışmada, turizmde çevrimiçi öğrenme konulu araştırmalar sistematik parametreler çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma evrenini turizm ve çevrimiçi öğrenme konularında yayınlanmış tüm araştırmalar oluşturmaktadır. Ancak, veriler, web of science veri tabanında yer alan araştırmalarla sınırlanmıştır. Araştırma kapsamında web of science veri tabanında "turizm", "çevrimiçi öğrenme" kavramları ile arama yapılarak 207 makaleye erişilmiştir. Bu makaleler, yıl, dergi, anahtar kelime, çalışma türü ve başlık gibi kriterler doğrultusunda analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, turizm ve çevrimiçi öğrenme konulu araştırmalar en fazla makale 2022 yılında ve Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education dergisinde yayınlanmıştır. Elde edilen bulgulara yönelik gelecek araştırma konuları için öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Turizm, çevrimiçi öğrenme, tableau, web of science, sistematik analiz.

Systematic analysis of publications on tourism and online learning

Abstract

Academic research in the field of tourism education, which includes applied education and training content, has attracted the attention of researchers, especially in recent years, thanks to pandemics, extraordinary situations, and popular education models. The provision of tourism education through its incorporation into online learning platforms has been regarded as a novel study area. Accordingly, it is important to present a systematic analysis of these studies, and it also allows the examination of pioneering and original studies in research areas, revealing the current situation of the research area and making predictions about qualified research for the future. In this study, the framework of systematic parameters has been used to assess studies on online learning in the field of tourism. All previously published studies on online learning and tourism make up the research population. The data, however, is restricted to studies that are listed in the Web of Science database. Within the scope of the research, 207 articles were accessed by searching the Web of Science database with the concepts of "tourism" and "online learning". These articles were analysed according to criteria such as year, journal, keyword work type, and title. According to the findings, the most articles on tourism and online learning were published in 2022 and in the Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education. Suggestions for future research topics have been developed for the findings obtained.

Keywords: Tourism, online learning, tableau, web of science, systematic analysis.

Kaynak Gösterme

Dursun, M. T. (2023). Turizm ve çevrimiçi öğrenme konulu yayınların sistematik analizi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 9(2), 115-131. <https://doi.org/10.51948/auad.1313557>

Giriş

Uzaktan eğitim pek çok üniversitede pandemi sonrası uygulanmaya başlasa da 1970'li yıllara dayanan bir geçmişe sahiptir (Berge ve Mrozowski, 2001). Öğrenimde fırsat eşitliğini sağlamak, hedef temelli özel eğitimler ve kariyer gelişimi için sertifika programlarının tasarımı gibi unsurlar uzaktan eğitimin farklı bilim alanlarında ve disiplinlerde kabul görmesine imkân sağlamaktadır (Sari ve Nayır, 2020). Turizm alanında çevrimiçi öğrenme, müşteri ilişkileri, satış ve pazarlama, iletişim becerileri, gastronomi ve servis hizmetlerini içeren uzmanlık edinimi için bir yöntem olarak özellikle pandemi döneminde kullanılmıştır (Elhaty vd., 2020). Ancak çevrimiçi öğrenme tasarımı, teknoloji tabanlı eğitim, sanal ve arttırılmış gerçeklik gibi içeriklere sahip eğitim teknikleri henüz yeterli doygunluğa ulaşmamıştır (Keçi ve Qosja, 2021). Bu nedenle, turizmde çevrimiçi öğrenme araştırmaları tatmin, öğrenen ve öğretene görüşleri, ders içerikleri, öğrenme bilişim sistemleri gibi konularla sınırlı kalmıştır. Buna göre, alan yazında yapılmış turizm ve çevrimiçi öğrenme içerikli araştırmaların incelenmesi mevcut araştırma konularının derlenmesi, analiz edilmesi ve araştırma içeriklerinin gelişimini ortaya koymasının yanı sıra gelecekteki araştırmaların odaklanması gereken bağlamlara da yol haritası sunmaktadır. Sistemik taramalar, bir alanda yapılmış araştırmaların birtakım kriterlerle analiz edilerek incelenmesini içeren çalışmalardır (Colodetti Suela vd., 2021; Haddow, 2013; Mukherjee vd., 2022). Ayrıca, bir alanda en yetkin bilim insanlarının tespiti, yeni araştırma eğilimleri, disiplinlerin tanınması ve farklı araştırma tekniklerinin irdelenmesi için faydalı bir araştırma yaklaşımı olduğu ifade edilebilir (Santa Soriano vd., 2018).

Bu çalışmada, turizm alanında çevrimiçi öğrenme süreçlerini kapsayan ve konu edinen araştırmaların sistemik tarama analizi amaçlanmıştır. Turizm alanında nitelikli dergilerin tarandığı indekslerde çevrimiçi öğrenme konusunda yayınlanmış çalışmalar araştırma kapsamına alınmıştır. Bu çalışmaların incelenmesi, uygulamalı ve yüz yüze olarak yapılan turizm eğitiminin açık ve uzaktan, çevrim içi eğitim modellerinde araştırmacılar tarafından ne şekilde ve hangi yönleriyle ele alındığını ortaya çıkaracaktır.

Kavramsal Çerçeve

Çevrimiçi öğrenme, herhangi bir elektronik cihaz aracılığıyla sanal eğitim, çevrimiçi eğitim, açık eğitim ve uzaktan öğrenme veya web tabanlı eğitim gibi öğrenme metotlarını içeren bir kavram şeklinde ifade edilebilir (Coman vd., 2020; Ko ve Rossen, 2017). İnternet teknolojileri çevrimiçi eğitim süreçlerinde vazgeçilmez olduğu gibi bu eğitim sisteminin gelişmesinde ve birçok üniversitenin kitlesel eğitim içerikleri için de kullanmasına imkân

sağlamaktadır (Qiu vd., 2021). Teorik ve pratik derslerde de kullanılabilen çevrimiçi eğitim tasarımları, farklı disiplinlerde de öğretim süreçlerine hibrit, açık ve uzaktan, kitlesel açık çevrimiçi dersleri vb. şekilde ortaya çıkmaktadır. Turizm alanı uygulamalı bir disiplin olmasına rağmen pazarlama, stratejik planlama, turist rehberliği, kültürel miras uzmanlığı gibi eğitimlerin çevrimiçi olarak sunulmasına açık bir alan olarak değerlendirilebilir. Nitekim, özellikle turizm rehberliği, konaklama işletmeciliği, aşçılık konularında farklı üniversitelerin çevrimiçi eğitim programları mevcuttur. Örneğin; Slovenya’da turizm eğitimi veren bir kurumda 2008 yılında “moodle” adlı açık kaynaklı öğretim tasarımı hazırlanarak turizm pazarlaması dersleri verilmiştir. Haftalık ders tasarımları, ders yönetimleri bu program aracılığıyla çevrimiçi sınıflarda sunulmuştur (Gomezelj ve Čivre, 2012). Benzer şekilde, Kapadokya Üniversitesi turist rehberliği eğitimini çevrimiçi olarak vermektedir (Bahar ve Cankül, 2021). Yanı sıra, Anadolu Üniversitesi açık öğretim fakültesi bünyesinde turizm ve otel işletmeciliği, aşçılık, kültürel miras ve turizm, turizm animasyonu, turizm rehberliği ve ikram hizmetleri gibi bölümleri açık ve uzaktan öğrenme sistemleri üzerinden yürütmektedir. Dersler hem çevrimiçi öğrenme sistemleri üzerinden paylaşılan video ve ders içerikleri ile hem de dijital ortamlarda sunulan ders anlatımları ile gerçekleştirilmektedir (Türkeri, 2014).

Turizm eğitiminin çevrimiçi öğrenme teknikleri ile sunulması araştırmacılara yeni alanlar ve konular ortaya çıkarmıştır. Ulusal ve uluslararası dergilerde pek çok araştırma turizm eğitiminin açık ve uzaktan, sanal, hibrit ve mobil gibi metotlarda çevrimiçi öğrenmeyi yansıtan konularda öğrenen ve öğreten tabanlı çalışmalar yayınlanmıştır (Baker ve Unni, 2018; Gomezelj ve Čivre, 2012; Hariyadi vd., 2023; Seraphin vd., 2018). Turizm alanında farklı konulara odaklanan sistematik tarama araştırmaları mevcuttur (Coll-Ramis vd., 2023; Knani vd., 2022; Menon vd., 2022). Okumuş, (2021) yaptığı çalışmada, gastronomi, turizm ve konaklama eğitimi alanında yayınlanan makaleleri meta analiz yöntemiyle incelemiştir. Ulaştığı 41 makale ile elde ettiği bulgularda, turizm eğitiminde sektörün okullardan ve öğrencilerden beklentileri, öğrencilerin sektörden beklentileri, çalışan kalitesi, müfredat değerlendirme, sorunlar ve çözümler ile izlenmesi gereken eğitim politikaları gibi konularda yayınlanan çalışmalar olduğu ifade edilmiştir. Gong ve Jia, (2022), turizm eğitiminde öğrencilerin kariyer niyetlerine ilişkin bir sistematik tarama çalışması yaparak öğrencilerin gelecekte ilgili alanda çalışma arzuları, bu arzularını etkileyen faktörler ve turizm sektöründe girişimcilik niyetlerini tespit etmiştir. Turizm eğitimi dışında kullanılan farklı konulara odaklanan sistematik tarama çalışmalarına bakıldığında, turizmde yaratıcılık (Bavik ve Kuo,

2022), eğitimde senaryo planlama çalışmaları (Seyitoğlu ve Costa, (2022), akıllı turizm destinasyonları (Shafiee vd., 2021), şarap turizmi (Gomez, Pratt ve Molina, 2019), sanal gerçeklik teknolojileri (Jingen Liang ve Elliot, 2021), turizm ve konaklama eğitim süreci (Menon vd., 2022) konularında bibliyometrik, sistematik tarama ve meta analiz çalışmalarının yapıldığı görülmektedir.

Araştırma Amacı, Önemi ve Araştırma Soruları

Sistematik tarama yöntemi ile ilgili alanda yayınlanan çalışmaların bilgileri derlenerek bir mevcut durum ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma, uluslararası indeksli ve etki faktörü yüksek dergilerin turizm alanında çevrimiçi öğrenme odaklı konularda yayınladığı araştırmaların analizini kapsamaktadır. Bir bilim alanında nitelikli ve alanda en yetkin araştırmacılar hazırladıkları çalışmaları etki düzeyi yüksek dergilere göndermektedir (Tonta ve Akbulut, 2021). Böylece, alanın en önemli çalışmaları bilimin gelişimi ve diğer araştırmacılara yayılması açısından bu dergilerde sunulmaktadır. Başka bir deyişle, alanın mevcut durumu, yeni araştırma trendleri, güncel eğilimler ve bilimin gelişimine yönelik yol gösterici olan araştırmalara yüksek nitelikli yayın platformları aracı olmaktadır (Özel ve Kozak, 2012). Özellikle yeni araştırma yapma eğiliminde olan kişiler konu arayışına girerken alandaki veya araştırmalardaki bilgileri irdeleyerek yol gösterecek bir ipucu için araştırma veri tabanlarını kullanmaktadır (Sedgley, Pritchard ve Morgan, 2011). Bu kapsamda, bu çalışma turizmde çevrimiçi öğrenme ile ilgili yayınlanmış araştırmalara ilişkin mevcut durumu ortaya koyarak gelecek yapılacak çalışmalara bir özet literatür niteliği taşımaktadır.

Araştırma amacı bağlamında, sistematik tarama bağlamında bazı sorulara yanıtlar aranmıştır. Buna göre turizm ve çevrimiçi öğrenme ile ilgili;

- Araştırma sayıları yayın yılına göre nasıl dağılmaktadır?
- Araştırma türlerinin sayısal dağılımı nedir?
- Araştırmaların yayımlandığı yere göre dağılımı nedir?
- Araştırmalarda anahtar kelimelerin dağılımı nedir?
- En çok hangi alanda araştırmalar bulunmaktadır?
- En çok hangi dergilerde araştırmalar yayınlanmıştır?
- En çok hangi indekslerde araştırmalar yayınlanmıştır?
- En çok atıf alan yayınlar ve dergiler hangileridir?

Yöntem

Sistematiik tarama araştırmaları, alana özgü nitelikli dergilerde makaleler, yüksek lisans ve doktora programlarında tezler, kongrelerde bildiriler şeklinde tek bir araştırma türüne ya da tek bir konuya odaklanarak hazırlanabilmektedir. Araştırma ajandası, literatür haritalama, sistematiik tarama ya da meta analiz gibi tekniklerle sistematiik tarama araştırmalar yapılabilir. Bu çalışmada da veri görselleştirme tekniği ile Tableau programı kullanılarak turizmde çevrimiçi öğrenme konusunda yayınlanan araştırmalar, yıl, dergi, anahtar kelime çalışma türü ve başlık gibi kriterler doğrultusunda analiz edilmiştir. Veri tabanında taranan yayınlara ilişkin herhangi bir sınırlama getirilmeden tüm yayınlara analize tabi tutulmuştur. Buna göre, web of science veri tabanından erişilen 207 çalışma, sistematiik tarama analiz yöntemi kullanılarak çalışmaların yıl, dergi, anahtar kelime, çalışma türü ve başlık kriterlerine göre incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak için web of science veri tabanı kullanılmıştır. Araştırma amacına uygun olarak seçilen “evrimii öğrenme [e-learning, online learning]” ve “turizm [tourism]” kavramları tüm alanlarda taranmıştır. 25 Mayıs 2023 tarihinde toplam 207 yayına ulaşılmıştır. Veri tabanında elde edilen yayınlara web sitesi aracılığıyla Microsoft excel tablosuna aktarılmıştır. Yayınların yılı, araştırma türü, yayınlandığı dergi, yayınlandığı yer, anahtar kelimeler, başlık vb. bilgileri içeren bir dosya veri analizi için hazırlanmıştır.

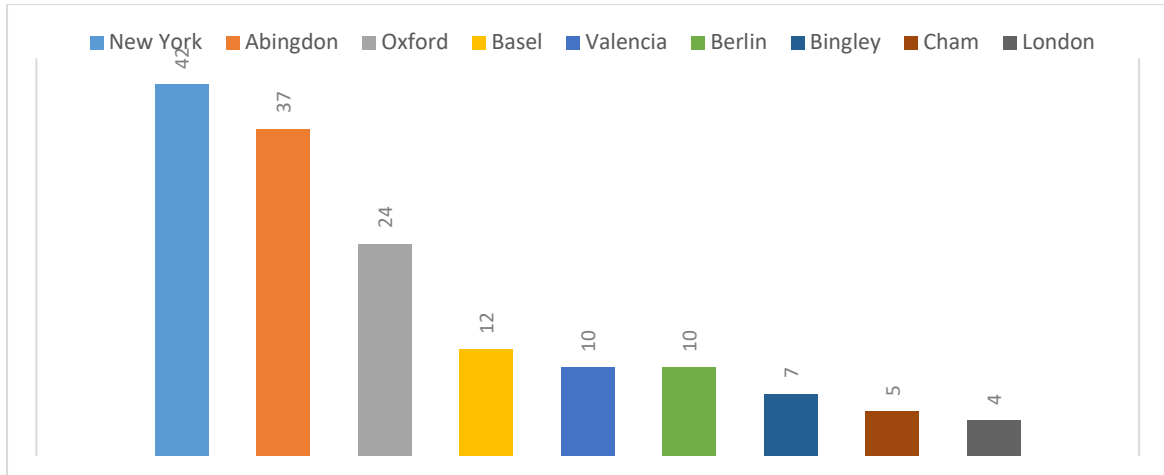
Verilerin Analizi

Araştırmada sistematiik tarama analizi için yayınların bilgilerine ilişkin yayın yılı, yayınlanan dergi, anahtar kelimeler, çalışma türü ve çalışma başlığı parametreleri kullanılmıştır. Verileri analiz etmek amacıyla nitelikli içerikler sunan Tableau programı kullanılmıştır. Bu program aracılığıyla veriler tablo, grafik, balon, kutu, kelime bulutu gibi veri görselleştirme analizleri uygulanmıştır. Sistematiik tarama analizi yöntemiyle veriler bu görseller ve tablolar üzerinden sayısal olarak yorumlanmıştır.

Bulgular

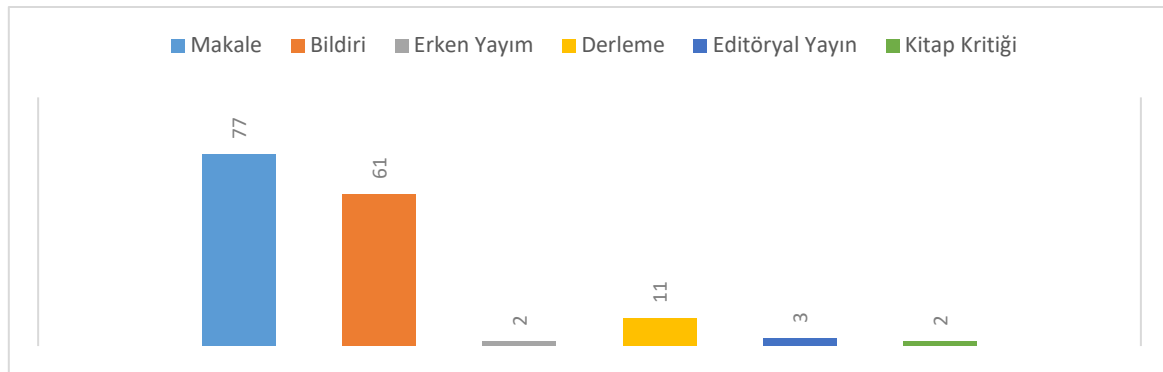
Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde, sayısal bağlamda her kriter için en yüksek sayıya sahip ilk on kriter ele alınmıştır. Buna göre, Grafik-1’de yayınların hangi şehirde yayınlandığına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Turizmde çevrimiçi eğitim konusundan en fazla alışma Newyork (42) ABD’de yapıldığı görülmektedir. Bunu ikinci ve üçüncü sırada İngiltere’den Abingdon (37) ve Oxford (24) takip etmektedir.

Grafik 1. Araştırmaların Yayınlandığı Yere Göre Dağılımı

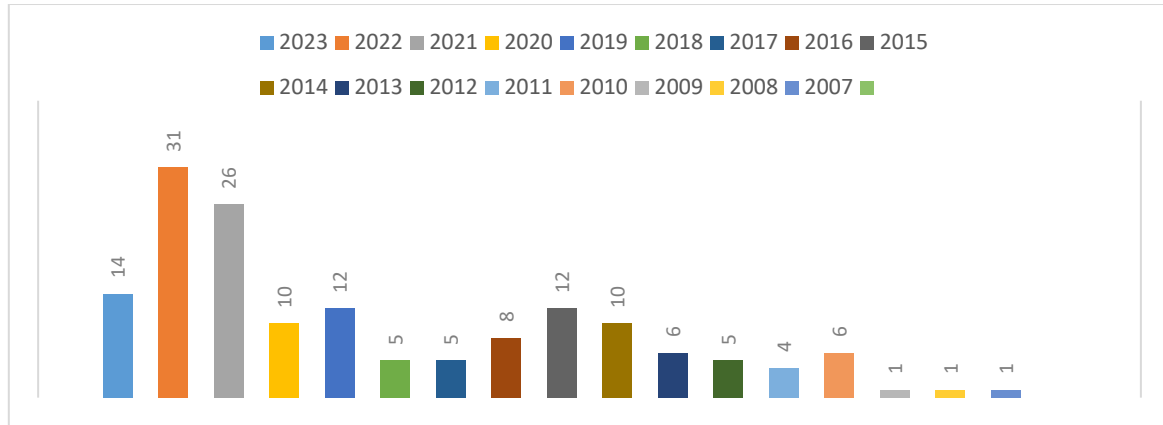
Grafik-2’de ise, yayınlanan araştırmaların yayın türüne göre dağılımı verilmektedir. Buna göre, web of science veri tabanında elde edilen bulgular, turizm ve çevrimiçi öğrenme konulu çalışmaların çoğunluğu makale (77) ve bildiri (61) olarak tespit edilmiştir.

Grafik 2. Araştırmaların Türüne Göre Dağılımı

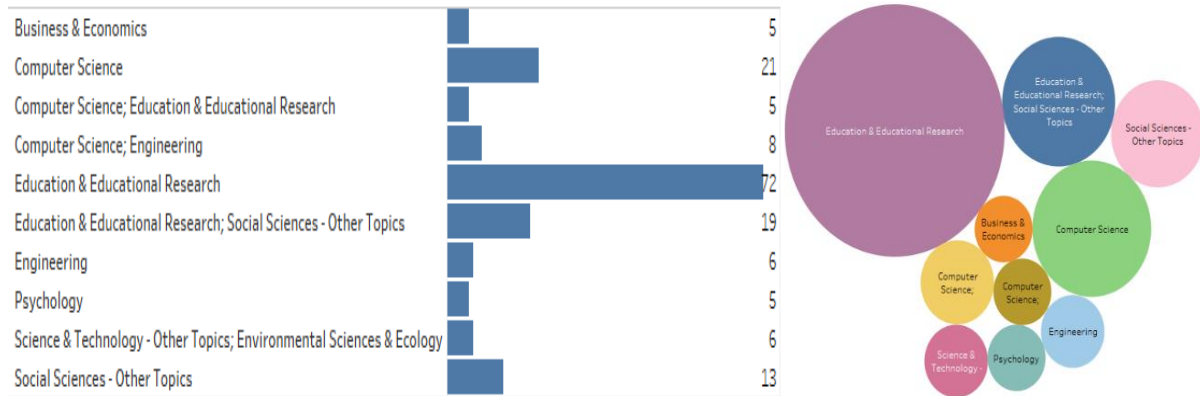
Araştırmaların yayınlandığı yıllara göre sayıları Grafik-3’te verilmiştir. 2007-2023 yıllarında yayınlanan çalışmalar en fazla 2022 (31) ve 2021 (26) yıllarında olduğu görülmektedir.

Grafik 3. Araştırmaların Yayın Yılına Göre Dağılımı

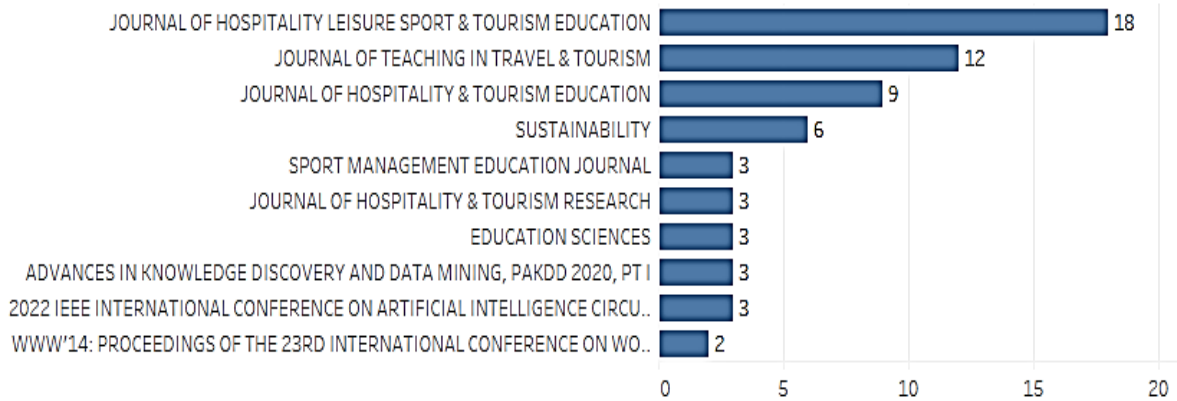
Web of science veri tabanında yayınlanan araştırmalar belirli bir sınıflamaya göre araştırma alanı ile ilişkilendirilmektedir. Görsel-1 incelendiğinde, turizm ve çevrimiçi öğrenme odaklı araştırmaların en fazla “eğitim ve eğitim araştırmaları” alanında yayınlandığı tespit edilmiştir. Birleşik sınıflandırmalarda yer alan araştırmalar da dahil edildiğinde (72+19+5) toplam 96 çalışma bu sınıfta yer almaktadır. Görsel-1’e göre, en büyük balonun eğitim ve eğitim araştırmaları sınıfına ait olduğu görülebilir.

Görsel 1. Araştırmaların Alana Göre Dağılımı

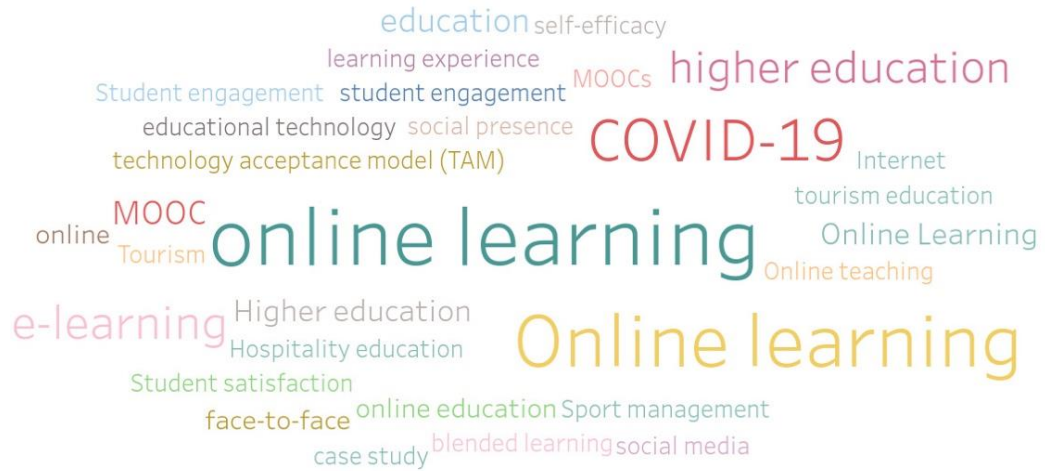
Turizm ve çevrimiçi eğitim odaklı çalışmaların yayınlandığı dergiler ve diğer yayın organlarına ilişkin Görsel-4 hazırlanmıştır. Grafikte en fazla araştırmanın yayınlandığı ilk on dergi bulunmaktadır. Tabloya göre, Turizm alanında önemli dergilerden “Journal of Hospitality, Leisure Sports & Tourism Education” (18), “Journal of Teaching in Travel & Tourism” (12) ve “Journal of Hospitality and Tourism Education” (9) makale yayınlandığı tespit edilmiştir.

Grafik 4. Araştırmaların Yayınlandığı Dergilere Göre Dağılımı

Tablaeu veri görselleştirme uygulamasının bir diğer tekniği ise kelime bulutudur. Araştırmalarda yer alan anahtar kelimelere ilişkin program aracılığıyla oluşturulan kelime bulutu aşağıdaki şekilde verilmiştir. Buna göre en fazla “online learning” (162) ve “Covid-19” (83) anahtar kelimeler arasında olduğu saptanmıştır. Turizm sözcüğü ise toplamda 27 araştırmada kullanılmıştır.

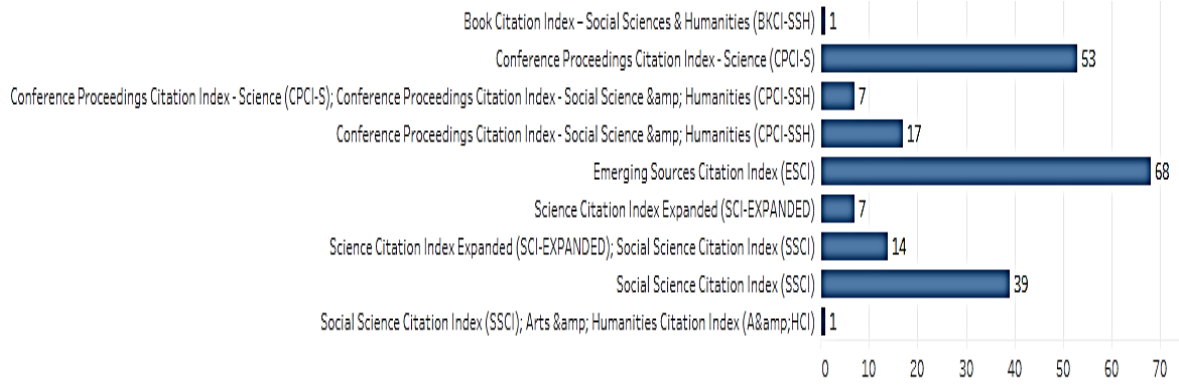
Görsel 2. Anahtar Sözcüklere İlişkin Kelime Bulutu Analizi

Araştırmalar tarandıkları indekslere göre de sınıflandırılabilirler. Nitelikli dergilerin yayımlandığı SSCI ve ESCI indeksli dergiler etki faktörleri, atıf sayıları vb. kriterlere göre bu sınıflara dahil olmaktadır. Grafik-5’te araştırmaların tarandığı indekslere ilişkin dağılım sayıları verilmiştir. Grafik-5’te, araştırmaların tarandığı en fazla indeks, Emerging Sources Citation Index (68) olarak tespit edilmiştir. İkinci sırada ise, bilimsel toplantılarda yer alan

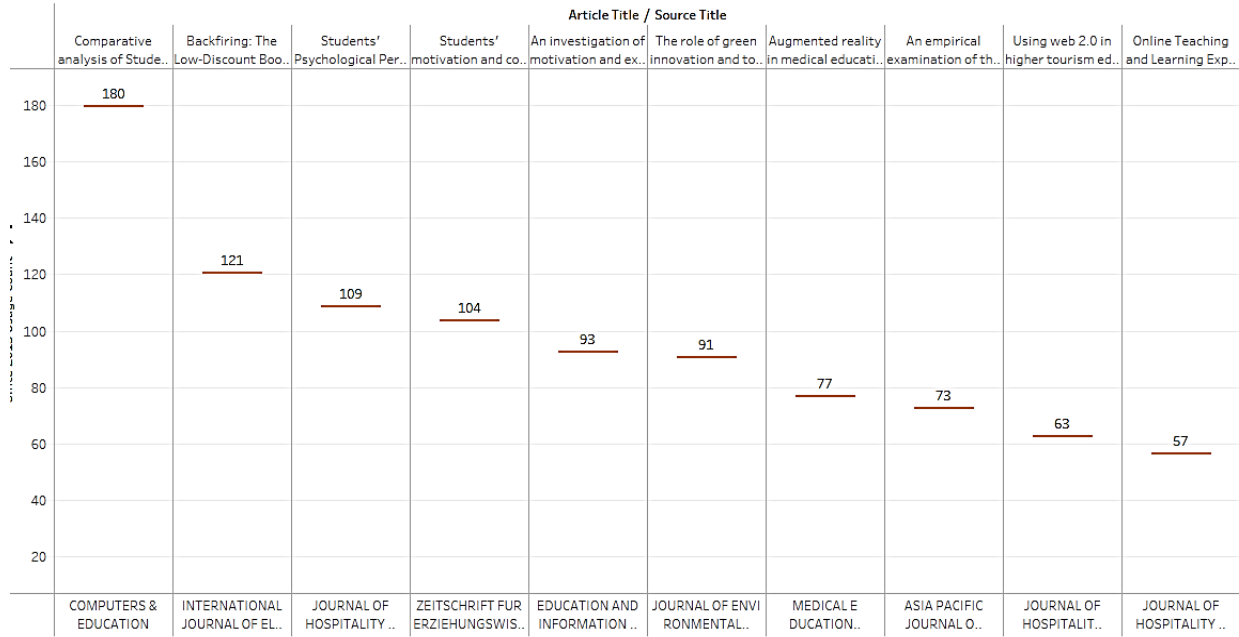
çalışmaların tarandığı Conference Proceedings Citation Index-Science (53) indeks olduğu saptanmıştır.

Grafik 5. Araştırmaların Tarandığı İndekslere İlişkin Dağılım

Bir alanda en fazla atıf alan bilimsel yayınlar nitelikli olarak değerlendirilir. Alınan atıf sayısı hem dergiye hem de yazarın kendisinin başarılı olduğu gösterir (Nomaler, Frenken ve Heimeriks, 2013). Grafik-6’da, en fazla atıf alan makale ve dergilere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Turizm ve çevrimiçi öğrenme odaklı hazırlanan akademik araştırmalardan “Computers & Education” dergisinde yayınlanan “*Comparative analysis of Student's live online learning readiness during the coronavirus (COVID-19) pandemic in the higher education sector*” başlıklı makale en fazla atıf alan yayım (180) olarak tespit edilmiştir. Turizm odaklı yayınlanan “*Students' Psychological Perceptions Toward Online Learning Engagement and Outcomes during the COVID-19 Pandemic: A Comparative Analysis of Students in Three Different Countries*” başlıklı “Journal of Hospitality & Tourism Education” dergisinde yayınlanmış çalışma da 109 atıfla üçüncü sırada yer almaktadır.

Grafik 6. Atıf Sayılarına Göre Makale ve Dergiler

Sonuç

Araştırmanın sonuçları yayınlanan uzaktan turizm eğitimi içerikli makalelerin yayın yeri, araştırma sahası, yayın bilgileri ve ilgili alandaki araştırmacılara dair tespitler barındırmaktadır. Elde edilen bulgular araştırmacılara turizm bağlamında çevrimiçi öğrenme içerikli çalışmalar hakkında bir envanter sunmaktadır. Bu çalışmada, turizm ve çevrimiçi öğrenme konularına ilişkin yayınlanan çalışmaların sistematik analizini yapmak amacıyla elde edilen 207 yayın üzerinde yayın yılı, yayın türü, taranan indeks, dergideki makale sayısı, yayın yeri ve atıf sayısına yönelik sistematik veriler irdelenerek birtakım bulgular ortaya çıkarılmıştır. Turizm ve çevrimiçi öğrenme odaklı konularda yayınlanan çalışmaların 2007 yılında başladığı görülmektedir. Bu bulgu, pandemi öncesinde de turizm eğitiminin çevrimiçi öğrenme ile ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır. Ancak, çalışma sayılarının 2021-2022 yıllarında artış göstermesi pandemi sonrasında zorunlu hale gelen uzaktan ve çevrimiçi eğitimlerden dolayı ilgili alan araştırmacıların ilgisini çekmiştir (Alrawadieh, 2022; Agyeiwaah vd., 2022; Demir, Demir ve Aktürk, 2023). Başka bir deyişle, 2020 yılında dünya genelinde yayılan korona virüsü nedeniyle pek çok üniversitenin çevrimiçi eğitime geçmesi araştırmaların da bu eğilimlere yönelmesine fırsat vermiştir. Bu amaçla en fazla yayınların 2020 yılı sonrasında yayınlanmış olması olağan bir bulgu sunmaktadır.

Yayınların yer aldığı dergilerin indekslerine göre sınıflamaya bakıldığında en fazla çalışmanın ESCI dergilerde yayınlandığı tespit edilmiştir. SSCI veya SCI-Expanded

indekslerinde taranan dergilerde bu konuların içerdiği yayınlara daha az rastlanmıştır. Gerek pandemi ile araştırma sayısının artması ve bu araştırmaların yayınlanmak için dergilerde yer bulma zorluğu bu durumu açıklayabilir ve Menon ve diğerleri (2022) tarafından covid sonrası turizm eğitimi konulu çalışmanın bulgularıyla desteklenebilir. Turizm ve çevrimiçi öğrenme konusunda en fazla sayıda yayın yapılan ikinci alan konferans (53) bildirileridir. Bu durumda alandaki çalışmaların büyük bir bölümü bildiri olarak yayınlanmış ve geliştirilmeye açık yönleri bulunan araştırmalar olarak değerlendirilebilir (Viana-Lora ve Nel-lo-Andreu 2022).

Son yıllarda popüler hale gelen mooc'lar, dijital eğitim platformları, sanal gerçeklik destekli uygulama eğitimleri turizm eğitiminin de çevrimiçi öğrenme ile verilmesine zemin oluşturabilir (Kong, 2022; Kong, Sun ve Law, 2022). Özellikle, teorik bilgi ve derslerin yoğun olduğu lisans, yüksek lisans veya doktora programlarında çevrimiçi öğrenme temelli uzaktan eğitim yöntemiyle eğitim verilebilir. İki kavramın konu edindiği yayınların daha çok Amerika ve İngiltere ülkelerinde yayımlandığı gözlenmiştir (Anjusha, Thomas ve Babu, 2022). Gelişmiş ülkelerde eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, uzaktan eğitim sistemlerine kaynak kullanımını ve bütçe ayırımı konusunda daha kolaylık sağlanması ilgili alanda araştırmacı ve araştırma sayısını da arttırabilir.

Turizm sektörü dünyadaki tüm insanları etkileyen ve destinasyonların gelişimini sağlayan önemli bir sektördür. Dolayısıyla, turizm eğitimi nesillerin kültürel ve sosyal içeriklerini nesillerden nesillere aktarması bakımından ve nitelikli hizmet üretimi açısından önemlidir. Turizm eğitiminin içerikleri her ne kadar uygulamalı bir alan ihtiyacı duysa da bu eğitim ortamını sanal platformlarda sunmak çok zor bir durum değildir. Buna göre, turizm ve çevrimiçi öğrenme odaklı araştırmaların sayısı daha da artarak devam etmelidir (Tu ve Hwang, 2020). Dijitalleşme, teknoloji tabanlı yaşamlar, sanal deneyimler turizm eğilimlerini de değiştirebilir. Tüm bu dijital dünyada çevrimiçi turizm okulları, sertifika programları veya seminerler çevrimiçi öğrenme kapsamında değerlendirilebilir.

Öneriler

Bu çalışmada yer alan kısıtlara yönelik gelecek araştırmalara birtakım öneriler geliştirilmiştir. Öncelikle turizm ve çevrimiçi öğrenme odaklı yayınların içerikleri bu çalışmada sadece sistematik verilerle irdelenmiştir. Yayınlarda kullanılan araştırma yöntem ve analiz teknikleri, içerik, temel bulgu ve kullanılan kuramların özellikleri incelenmemiştir. Gelecekte araştırmacılar her bir makaleye ilişkin bir sentez oluşturarak içerik karşılaştırması

da yapabilir. Turizm işletmelerinde pazarlama, satış yönetimi, maliyet kontrolü, etkinlik tasarımı ve kültürel miras anlatıcılığı ile ziyafet yönetimi gibi konularda çevrimiçi öğrenmeye yönelik içerikler eğitim platformlarında sunulabilir. Hizmet kalitesi ve istihdamın niteliğinin ortaya konması bakımında sektör odaklı ampirik araştırmalar analiz edilerek bir araştırma ajandası çıkarılabilir. Veri biçimi, araştırma yöntemi, örneklem biçimleri ve araştırma amaçları şeklinde bilgiler yayınlardan elde edilerek detaylı bir şekilde çalışmalar geliştirilebilir. Araştırma verileri analiz edilirken Tableau programının kullanımı ile sınırlandırılmıştır. Ancak farklı analiz teknikleri ve veri görselleştirme programları kullanılarak farklı içerikler elde edilebilir.

Kaynakça

- Alrawadieh, D. D. (2022). Distance education in tourism and hospitality amid COVID-19: Perspectives of students and academics. *Journal of Tourismology*, 8(1), 13-25.
- Agyeiwaah, E., Baiden, F. B., Gamor, E., & Hsu, F. C. (2022). Determining the attributes that influence students' online learning satisfaction during COVID-19 pandemic. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 30, 100364.
- Anjusha, P. P., Thomas, T. K., & Babu, S. R. (2022). Locate, where, what, and how it is published: a bibliometric analysis of tourism research during COVID-19. *Tourism Review International*, 26(4), 337-351.
- Bahar, M. ve Cankül, D. (2021). Uzaktan turist rehberliği eğitimi alanların memnuniyet algılarının değerlendirilmesi: Kapadokya üniversitesi örneği. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(46-1), 1283-1294.
- Baker, D. M. A., & Unni, R. (2018). USA and Asia hospitality & tourism students' perceptions and satisfaction with online learning versus traditional face-to-face instruction. *E-Journal of Business Education and Scholarship of Teaching*, 12(2), 40-54.
- Bavik, A., & Kuo, C. F. (2022). A systematic review of creativity in tourism and hospitality. *The Service Industries Journal*, 42(5-6), 321-359.
- Berge, Z. L., & Mrozowski, S. (2001). Review of research in distance education, 1990 to 1999. *American Journal of Distance Education*, 15(3), 5-19.
- Colodetti Suela, S., Rocha Moreto, E., & Randow de Freitas, R. (2021). Bibliometric and its research methods: A scopus and web of science database study. *Revista FSA*, 18(6).
- Coll-Ramis, M. À., Horrach-Rosselló, P., Genovart-Balaguer, J., & Martinez-Garcia, A. (2023). Research progress on the role of education in tourism and hospitality. A bibliometric analysis. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 1-13.
- Coman, C., Țîru, L. G., Meseşan-Schmitz, L., Stanciu, C., & Bularca, M. C. (2020). Online teaching and learning in higher education during the coronavirus pandemic: Students' perspective. *Sustainability*, 12(24), 10367.
- Demir, M., Demir, Ş. Ş., & Aktürk, O. (2023). The effects of distance education capabilities and competencies on learning outcomes during covid-19 in higher education institutions. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 1-12.

- Elhaty, I. A., Elhadary, T., Elgamil, R., & Kilic, H. (2020). Teaching university practical courses online during COVID-19 crisis: A challenge for e-learning. *Journal of Critical Reviews*, 7(8), 2865-2873.
- Gómez, M., Pratt, M. A., & Molina, A. (2019). Wine tourism research: A systematic review of 20 vintages from 1995 to 2014. *Current Issues in Tourism*, 22(18), 2211-2249.
- Gomezelj, D., & Čivrič, Ž. (2012). Tourism graduate students' satisfaction with online learning. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 60(2), 159-174.
- Gong, Z., & Jia, Z. (2022). A Systematic review of hospitality and tourism management students' career intentions. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 31, 100381.
- Haddow, G. (2013). Bibliometric research. In *Research methods: Information, systems and contexts* (pp. 219-244). Tilde University Press.
- Hariyadi, B. R., Astuti, Y., & Firmansyah, D. B. (2023). The challenge of learning tourism online during a pandemic: Students' viewpoint. *Jurnal Industri Pariwisata*, 5(2), 170-176.
- Jingen Liang, L., & Elliot, S. (2021). A systematic review of augmented reality tourism research: What is now and what is next?. *Tourism and Hospitality Research*, 21(1), 15-30.
- Keçi, I., & Qosja, E. (2021). Tourism education during the pandemic: is distance education a solution? In *Handbook of Research on the Impacts and Implications of COVID-19 on the Tourism Industry* (pp. 863-884). IGI Global.
- Knani, M., Echchakoui, S., & Ladhari, R. (2022). Artificial intelligence in tourism and hospitality: Bibliometric analysis and research agenda. *International Journal of Hospitality Management*, 107, 103317.
- Ko, S., & Rossen, S. (2017). *Teaching online: A practical guide*. Taylor & Francis.
- Kong, A. (2022). Understanding mooc learners from different levels of study: an investigation of hospitality and tourism. In *2022 IEEE Learning with MOOCS (LWMOOCS)* (pp. 90-95). IEEE.
- Kong, A., Sun, S., & Law, R. (2022). Analyzing hospitality and tourism learners' perception of massive online open courses. *Journal of Hospitality & Tourism*, 20(1), 1-17.

- Menon, D., Gunasekar, S., Dixit, S. K., Das, P., & Mandal, S. (2022). Present and prospective research themes for tourism and hospitality education post-COVID19: A bibliometric analysis. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 30, 100360.
- Mukherjee, D., Lim, W. M., Kumar, S., & Donthu, N. (2022). Guidelines for advancing theory and practice through bibliometric research. *Journal of Business Research*, 148, 101-115.
- Nomaler, Ö., Frenken, K., & Heimeriks, G. (2013). Do more distant collaborations have more citation impact?. *Journal of Informetrics*, 7(4), 966-971.
- Qiu, H., Li, Q., & Li, C. (2021). How technology facilitates tourism education in COVID-19: Case study of Nankai University. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100288.
- Okumus, B. (2021). A meta-analysis of evolution of gastronomy and culinary education research published in top-tier culinary, hospitality, and tourism journals. *Journal of Foodservice Business Research*, 24(1), 101-120.
- Özel, Ç. H., & Kozak, N. (2012). Turizm pazarlaması alanının bibliyometrik profili (2000-2010) ve bir atıf analizi çalışması. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 715-733.
- Santa Soriano, A., Lorenzo Álvarez, C., & Torres Valdes, R. M. (2018). Bibliometric analysis to identify an emerging research area: Public relations intelligence—a challenge to strengthen technological observatories in the network society. *Scientometrics*, 115(3), 1591-1614.
- Sari, T., & Nayır, F. (2020). Challenges in distance education during the (Covid-19) pandemic period. *Qualitative Research in Education*, 9(3), 328-360.
- Sedgley, D., Pritchard, A., & Morgan, N. (2011). Tourism and ageing: A transformative research agenda. *Annals of Tourism Research*, 38(2), 422-436.
- Seyitoğlu, F., & Costa, C. (2022). A systematic review of scenario planning studies in tourism and hospitality research. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 1-18.
- Shafiee, S., Rajabzadeh Ghatari, A., Hasanzadeh, A., & Jahanyan, S. (2021). Smart tourism destinations: a systematic review. *Tourism Review*, 76(3), 505-528.
- Séraphin, H., Ambaye, M., Capatina, A., & Dosquet, F. (2018). DRA model and Visual Online Learning Material in tourism. *International Journal of Hospitality and Tourism Systems*, 11(1), 1-13.

- Tonta, Y., & Akbulut, M. (2021). Uluslararası dergilerde yayımlanan Türkiye adresli makalelerin atıf etkisini artıran faktörler. *Türk Kütüphaneciliği*, 35(3), 388-409.
- Tu, Y. F., & Hwang, G. J. (2020). Trends and research issues of mobile learning studies in hospitality, leisure, sport and tourism education: A review of academic publications from 2002 to 2017. *Interactive Learning Environments*, 28(4), 385-403.
- Türkeri, İ. (2014). Yükseköğretim düzeyinde turizm eğitiminin özel nitelikli sorunları ve çözüm önerileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 1-14.
- Viana-Lora, A., & Nel-lo-Andreu, M. G. (2022). Bibliometric analysis of trends in COVID-19 and tourism. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1).

Yazar Hakkında

Mehmet Tahir Dursun

Mehmet Tahir Dursun, Mardin’de doğdu. İlk ve orta öğrenimini İzmir’de tamamladı. Lisans eğitimini 2009 yılında Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu’nda, ilk yüksek lisans eğitimini 2017 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği alanında, ikinci yüksek lisans eğitimini ise 2019 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turist Rehberliği alanında tamamladı. 2021 yılında ilk doktora eğitimini Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği alanında tamamladıktan sonra ikinci doktora eğitimine aynı üniversite ve enstitünün Uzaktan Eğitim doktora programına devam etmektedir. 2015 yılında Bilecik Üniversitesi’nde Araştırma Görevlisi olarak akademik kariyerine Pamukkale Üniversitesi’nde devam etmektedir. Akademik ilgi alanları: Uzaktan Eğitim, turizm eğitimi, turist rehberliği, özel ilgi turizm türleri ve kuşak araştırmaları.

Posta adresi: Pamukkale Üniversitesi Denizli Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Kınıklı Kampüsü, Denizli.

GSM: +90 551 7049509

Eposta: mtdursun@pau.edu.tr

URL: <https://scholar.google.com.tr/citations?user=VYk6BJ4AAAAJ&hl=tr>

URL: <https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/viewAuthor.jsp>